

СИСТЕМНОСТ И РЕЦЕПЦИЯ: ЕДИН НОВАТОРСКИ ПОГЛЕД КЪМ БЪЛГАРСКАТА МОДЕРНОСТ

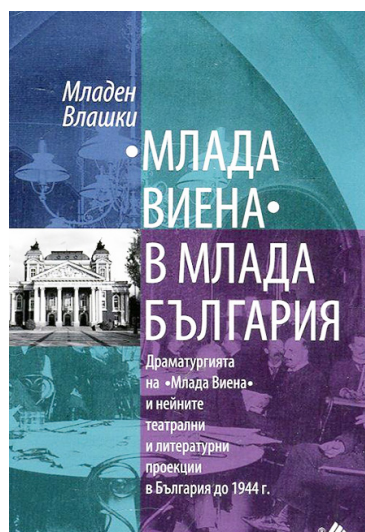
(Младен Влашки, 2017. „Млада Виена“ в млада България.
Драматургията на „Млада Виена“ и нейните театрални и литературни
проекции в България до 1944 г. Пловдив: Хермес, 2017)

Борис Минков

Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“

Новата книга на Младен Влашки е базирана на докторската му дисертация, но съдържанието ѝ е уплътнено с текстове, които се отнасят най-вече за творчеството на Теодор Траянов. Разработката в тази монография се разполага в две сфери на актуален културен интерес. Едната сфера се определя от засиления афинитет към комплекса на виенската модерност у нас от последните две десетилетия. Втората е свързана с актуалността на методологическия подход, чрез който се преосмислят съществуващите практики в областта на сравнителното литературознание. За целта авторът тръгва от системната теория на Никлас Луман, от представата за субтилната тъкан на изкуството като автореференциална и автопоетическа субсистема. Подобна настройка носи както строго научни, така и чисто практически резултати: предоставя се възможност познанието за художествените произведения да напусне капаните на познатата компаративна „контактология“, както и да се редуцира до възможен минимум спекулативната преднамереност на типологичните сравнения.

Въз основа на своите дълбоки познания за същината на проблема Влашки си дава сметка, че в комплекса на виенската модерност става дума не само за художествени произведения, а и за принципно различни възприятия, за издигането на художествени принципи като ключ към опорите на живеенето

(с особената средишна роля на театрализирането, която авторът много удачно подчертава). Същия принцип на наблюдение Влашки използва и по отношение на българската рецептивна среда, като и тук познаването на проблемите до най-дребните детайли е впечатляващо. Изследването не просто използва и поддържа архивното знание, а го кара да заговори, открива и възстановява неговата вътрешна комуникативност. Освен че е релевантна по отношение на сравнителните проучвания, системната теория на Луман е и особено подходяща с оглед на многопластовата проблематика на комплекса Виена около 1900 г. В нейната логика Влашки разгръща механизмите на сработване между различни автономни в своето процесуално развитие субсистеми. И ако за виенската модерност подобна методика на автопоестическо „самопораждане“ може би няма да предизвика изненада у специалистите, то въвеждането на тази призма за наблюдение при българската модерност представлява наистина смел, но напълно обоснован жест. Този жест достига убедително до едно от посланията на работата, което се издига над непосредствено поставените задачи: българската модерност в никакъв случай не произтича от преживяването на някаква творческа непълноценност, от необходимостта от наваксване, догонване и привнасяне, а от взаимното задвижване на рецептивни системи със сложна (в смисъла на разнопосочна) ориентация.

Изложението се открива с описание на комплекса виенска модерност в неговото специфично театрално измерение, следва раздел, посветен на връзките между България и Австрия в перспективата на модерността. Тук обект на цялостен социокултурен срез е българското общество с фокус времето след Освобождението. В следващата стъпка изследователят очертава българския социокултурен контекст като рецептивна рамка за драматургията на „Млада Виена“ в България. Във връзка с това ситуиране искам да подчертая само една интересна новост: културно-историческите възприятия около Първата световна война са наблюдавани през концепта на Хартмут Роза за ускорението (с. 204 сл.) – чрез една от основните му идеи, че индивидът възприема ускорението, претрупването с впечатления, динамичните смени на обществени и културни нагласи, присъствието на другия именно в състояние на кризисност, на преломни моменти. От модела на тази концепция израства изключително пътен образ на ситуацията, при която се оформя българският авангард.

Частта, която носи името на цялото изследване – „Млада Виена“ в млада България“, открива равнището на непосредствената конкретика. Тук се конструират идентификацията и автоидентификацията на кръга „Млада Виена“ и неговата драматургия.

Разделът „Литературни и театрални проекции на драматургията на Херман Бар в България до 1944 г.“ се съсредоточава в още по-детайлна рецептивна конкретика. Изследователят особено умело балансира между архивните свидетелства и аналитичните процедури, като при това отново профилът на

възприемане на творчеството на Бар извежда не равнището и темповете на импортна усвоеност, а същностните характеристики и нагласи на българската култура.

Разделът, посветен на литературните проекции на „Хоровод“ на Шницлер, впечатлява с това колко разнолика може да е рецепцията на едно произведение

Сюжетите, разгърнати около театралните проекции на трагедията „Електра“ на Хофманстал, се отличават с относителна самостоятелност. Те са пробен камък за състоянието на българската театрална и литературна сцена и очертават заплетени парадокси, изграждащи тъканта на българската култура между двете световни войни.

Разделът за връзките на Теодор Траянов с виенската модерност за пръв път в изследванията върху творчеството му очертават специфичното виенско естество в поезията на водещия български символист. Наблюденията и анализите върху считаното за изгубено либрето „Младият крал“ (открито от Влашки още през 1996 г.), което стои в основата на едноименната постановка във Фолксопер Виена през 1914 г., слагат окончателна точка на спекулациите около този художествен факт.

Трябва да се подчертае, че независимо от своята обвързаност с драматургичния литературен вид книгата на Младен Влашки е първото цялостно представяне на виенската модерност у нас, както и първата цялостна картина на формиране на българската модерност, създадена чрез комплексно изследване на рецептивната среда. Но приносно е не само конструирането на обекта на изследване в този труд, приносен е и начинът, по който научната разработка постига целите си. Големият корпус от обработен и осмислен художествен и документален материал, който в значимата си част е непознат или забравен за днешното ни познание, ще може да се ползва оттук нататък в различни посоки от изследователите или изобщо от интересующите се.

SYSTEMICITY AND RECEPTION: AN INNOVATIVE LOOK AT BULGARIAN MODERNITY

(Vlashki, Ml. 2017. „*Young Vienna*“ in young Bulgaria. The drama of „*Young Vienna*“ and her theatrical and literary projections in Bulgaria until 1944. Plovdiv: Hermes)

✉ **Dr. Boris Minkov, Assoc. Prof.**

National Academy for Theater and Film Arts “Krastyo Sarafov”

108A, “Rakovski” St.

1000 Sofia, Bulgaria

boris_minkov@yahoo.com